

Folyóiratszemele

Walczak, E.:

A gazdasági növekedés tényezői az Európai Unió országában

(Czynniki wzrostu gospodarczego w krajach Unii Europejskiej.) – *Wiadomości Statystyczne*. 2012. 12. évf. 611. sz. 65–84. old.

A gazdasági növekedés a gazdaság alapvető makroökonómiai tényezőinek a gyarapodása, olyan folyamat, melynek során a termelés mennyisége az egész gazdasághoz viszonyítva növekszik. A szerző célja a gazdasági növekedés tényezőinek (tőke, munkaerő, kutatás-fejlesztés) elemzése az Európai Unió tagországaiban, valamint a konvergencia jelenségének bemutatása, mely a különböző fejlettségű országok közötti különbségek csökkenését jelenti. Az elemzésben felhasznált adatok forrása az Eurostat.

A gazdasági fejlődés a termelés hosszú távú növekedése, mely pozitívan hat a társadalom életszínvonalára. Amennyiben összeadjuk az EU 27 tagországának GDP-jét, észrevehetjük, hogy 1996 és 2008 között az európai gazdaság növekedett, ám a gyarapodás sebessége nem volt egyenletes. 2009-ben az európai GDP csökkent az előző évihez képest. 1996 és 2000 között a 27 ország GDP-je több mint 13 százalékkal nőtt, míg a következő két évet sokkal lassabb, 3,3 százalékos bővülés jellemezte. A 2003 és 2007 közötti időszak ismét az erőteljes növekedés volt. A 2008-as év jelentős lassulást hozott, az EU gazdasága 0,5 százalékkal nőtt, ezen

belül az eurózóna 0,4 százalékkal. Nyolc országban volt recesszió: Dánia (–1,1%), Svédország (–0,6%), Nagy-Britannia (–0,1%), Észtország (–5,1%), Franciaország (–0,1%), Írország (–3,5%), Lettország (–4,2%) és Olaszország (–1,3%). A helyzet 2009-ben még rosszabbul festett: már 26 országban volt gazdasági visszaesés, az egész Unió gazdasága 4,3 százalékkal csökkent. A tagországok közül csak Lengyelországban volt növekedés, itt a gazdaság 1,6 százalékkal gyarapodott.

1996 és 2009 között a legnagyobb átlagos növekedést Írország és Észtország érte el, míg a legalacsonyabbat Olaszország és Németország. Lengyelország a leggyorsabban fejlődő országok közé tartozott az éves 4,4 százalékos növekedésével, míg a belga és a francia gazdaság fejlődött a legstabilabban, a GDP-arányos növekedés szórása 1,7 százalékos volt.

2004 és 2007 között az összes uniós ország gazdasága gyarapodott, ám az új tagországok gyorsabban fejlődtek. Egyetlen új tagországnak sem volt alacsonyabb növekedése a már régebbi uniós országok (EU15) gyarapodásának átlagánál. A legjobb eredményt Szlovákia (5,3%) és Lengyelország (4,8%) érte el. A leglassabban fejlődő új tagállam Magyarország volt: gazdasága 2004 és 2009 között átlagosan 1 százalékkal nőtt.

Érdekes az eurózóna országainak növekedését is megvizsgálni. 1999-ben, az euró bevezetésének évében elérte a 2,9, a következő évben már a 3,8 százalékot. A következő három évben már lassulást tapasztalhatunk: 1,9, 0,9,

Megjegyzés. A Folyóiratszemelet a KSH Könyvtár (*Lencsés Ákos*) állítja össze.

valamint 0,7 százalék volt a növekedési ráta. A gazdasági világválság jelentősen visszavetette a fejlődést 2008-ban és 2009-ben, mind a régi, mind az új tagállamokban. Az eurózóna-országok mindegyikének GDP-je erősen növekedett az új valuta bevezetését megelőző években. A Gazdasági és Monetáris Unió tagságának feltételeit, a konvergencia kritériumokat teljesíteniük kellett, melyek az alacsony inflációt, a stabil árfolyamot, valamint a rendezett államháztartást jelölik célul. Ebből arra lehet következtetni, hogy a feltételek teljesítésére vonatkozó intézkedések jelentősen felgyorsították a GDP emelkedését.

A gazdasági növekedést változatos tényezők befolyásolják. A klasszikus tényezőkhöz sorolható a munkaerő, a tőke és a természeti erőforrások mennyisége. A technológiai és tudományos fejlődés, az oktatás színvonala, valamint a piaci mechanizmusok jelentősége nem túl régen értékelődött fel.

A tőkéhez soroljuk az épületeket és építkezéseket, a gépeket, a technológiai berendezéseket és eszközöket, a közlekedési eszközöket, a termőföldet, valamint az élőállatokat. Azok a beruházások, melyek a tőke mennyiségének növelését célozzák, a gazdasági növekedés fontos forrásai. A különböző országokban történő beruházások mennyiségének összehasonlítását a beruházási ráta teszi lehetővé, mely az adott év bruttó beruházása (gross fixed capital formation) és a GDP hányadosa százalékban kifejezve. 1996 és 2009 között az átlagosan számított legmagasabb beruházási rátával a következő országok rendelkeztek: Észtország (31%), Szlovákia (29,2%), Csehország (28,4%), Lettország (27,2%) és Spanyolország (27,1%). A legalacsonyabb beruházási ráták jellemezték Nagy-Britanniát (17,3%), Svédországot (17,8%), Németországot (19,4%), Franciaországot (19,8%), Máltát (19,9%) és Finnországot (19,9%). A beruházási ráta és a növekedés sebessége között pozitív korreláció

van. A beruházási ráta növekedése a gazdasági fejlődés kiváltó oka lehet, ám hosszú távon fontos tényező, hogy a beruházások javítják-e a gazdaság termelékenységét.

A foglalkoztatottság méréséhez leggyakrabban a foglalkoztatottsági rátát használják, amely a munkával rendelkezők aránya a 15–64 évesek körében. Munkával rendelkezőnek tekintjük azt a személyt, mely egy héten belül legalább egy órát dolgozott bérért, vagy rendelkezik munkával, ám ideiglenesen nem dolgozott. 2000 és 2004 között az EU foglalkoztatottsági rátája folyamatosan emelkedett. 2000-ben 62,1 százalékot ért el, míg 2004-ben 62,8 százalékot. 2004 után a ráta gyorsan növekedett, 2008-ban már 65,9 százalékon állt. Jelentős csökkenés következett be 2009-ben, amikor 1,3 százalékot zuhant.

2009-ben a legmagasabb rátával Hollandia (77%), valamivel alacsonyabban Dánia (75,4%) rendelkezett. A legalacsonyabb ráta a máltai (54,9%) és a magyar (55,4%) volt. Ebben az évben az EU átlagos foglalkoztatottsági rátája 64,6 százalékon állt. Az egyes országok közötti különbségek jelentősek: Hollandia és Málta eredménye 22,1 százalékkal különbözik. A legnagyobb növekedést 2000 és 2009 között Bulgária érte el 11,1 százalékkal, ám hat ország mutatott csökkenő tendenciát: Románia, Írország, Portugália, Nagy-Britannia és Magyarország.

Európa még mindig nagyon sok foglalkoztatottsághoz kötődő problémával küzd. Az 1990-es évek közepétől csökken a tartós munkanélküliség az EU-ban, ám még mindig túl magas szinten marad. 2005 és 2007 között a munkanélküliek majdnem 45 százaléka keresett munkát több mint egy évig. Összehasonlításképpen, az Egyesült Államokban ugyanez az érték alig 10 százalék.

Az uniós munkaerőpiac pozitív tulajdonsága, hogy dinamikus, a munkaerő nagy részének változik a státusa, például munkanélküli-

ből foglalkoztatottá válik. 2002 és 2007 között éves szinten a teljes foglalkoztatottsághoz képest 22 százalék volt ez az érték, vagyis évente átlagosan az összes dolgozó 22 százaléka változtatta meg munkahelyét vagy foglalkoztatottsági státusát. Ez a munkaerőpiac nagy rugalmasságáról árulkodik. A legmagasabb értéket, 30 százalékot Dániában, Finnországban, Spanyolországban és Nagy-Britanniában mérték, míg a legalacsonyabb Görögországban volt: 14 százalék.

2005 és 2008 között 9,7 millió új munkahely keletkezett az EU-ban, a foglalkoztatottsági ráta rekordmagasságot ért el. Sajnos a pénzügyi válság a munkaerőpiacra is negatívan hatott, erősen befolyásolta a vállalkozásokat, vagyis csökkentette a munkahelyek számát és a pénzkereseti lehetőségeket.

A munkahelyek számának tartós emelkedését a befektetések, valamint a munkaerő termelékenységének egyidejű növelésével lehet elérni. Az EU számos kihívás előtt áll a munkahelyteremtésben: megfelelő beruházási környezetre kell törekednie, segítenie kell a kutatás-fejlesztést, növelnie kell a munkaerő képzését és mobilitását.

A gazdasági növekedés fontos további forrása a technológia, a tudományos, technikai és munkaszervezési fejlődés, mely növeli a munkaerő és a tőke termelékenységét. 2000-ben az Európai Tanács bevezette a lisszaboni stratégiát a következő célokkal: az EU versenyképességének javítása, tudásalapú, dinamikus gazdaság létrehozása, a társadalmi különbségek mérséklése, több jövedelmező munkahely létrehozása. Ennek érdekében növelni kívánták a befektetéseket a humántőke számára, erősíteni a kutatás-fejlesztést (K+F), vállalkozásbarát környezetet létrehozni (kevesebb bürokrácia, könnyebb hozzáférés banki forrásokhoz), valamint támogatni a zöldtechnológiákat. 2002-ben további célokat tűztek ki: a tagországok kutatás-fejlesztésre fordított forrásai ériék el a GDP 3

százalékát, aminek kétharmadát finanszírozzák a magánvállalkozások. Ebben az évben egyedül Finnország teljesítette a Tanács javaslatát, míg az EU15 átlaga 1,9 százalék volt. 2009-ig nem sikerült elérni a 3 százalékos arányt, az Európai Közösség 2 százalékot költött kutatásra és fejlesztésre, ennek 62 százaléka származott a privát szektorból. Az uniós országok K+F GDP-hez viszonyított kiadásai jelentősen elmaradnak Japánétól, az Egyesült Államokétól és Dél-Koreáétól. Az utóbbi években Kína is egyre jobban megközelítette az EU-átlagot.

2011-ben az előző évi adatok alapján négy csoportba sorolták a tagországokat az innovációra fordított források szerint: az első csoport átlagon felül teljesített, mint Finnország, Dánia, Németország vagy Svédország; a második csoport átlagosan teljesített, például Ausztria, Észtország, Szlovénia, Franciaország; a harmadik csoport a mérsékelt innovátoroké, például Spanyolország, Görögország, illetve a Visegrádi Együttműködés országai; az utolsó csoportba tartozik Bulgária, Románia, Lettország és Litvánia.

Statisztikai vizsgálatok bizonyítják, hogy a szegényebb országok gyakran gyorsabban növekednek a fejlett államoknál, ahol a további növekedés nagyobb erőfeszítéseket igényel. Ennek alapvető oka az olcsó munkaerő, valamint a drága tőke; ezek befektetésekre ösztönöznek a kevésbé fejlett államokban. A konvergencia másik oka, hogy a szegényebb országok egyszerűen és olcsón másolhatják az új technológiákat. Az EU támogatja a tagországok közötti különbségek csökkentését az életszínvonal és fejlettségi szint terén. Regionális politikája keretében strukturális alapokat hozott létre azoknak a térségeknek és szektoroknak a támogatására, melyek az uniós átlaghoz képest gyengébben fejlődtek. A tagországok közötti konvergencia szintjét empirikus adatok alapján lehet értékelni. Ezekből egyértelműen látszik, hogy a kezdeti GDP/fő érték és a GDP

növekedésének sebessége között negatív korreláció van, tehát minél kisebb a kezdeti GDP per capita, annál gyorsabb a növekedés.

Összegzés: az Európai Unió gazdasága egyenletesen növekedett 2008-ig, 1996 és 2008 között 2,3 százalékos volt az éves gyarapodás. Ez a tendencia 2009-ben ért véget a pénzügyi válság hatására, az egész EU gazdasága 4,3 százalékkal csökkent. Észtország, Lettország és Szlovákia növekedett a leggyorsabban, továbbá ezekben az országokban volt a legnagyobb az átlagos beruházási ráta. A foglalkoztatottsági arány a GDP-hez hasonlóan nőtt 2008-ig, míg 2009-ben csökkent a beruházási rátával együtt. Az adatokat elemezve megerősítést nyert, hogy a szegényebb országok közelednek a fejlettebbek államok gazdasági szintjéhez.

Gyódi Kristóf,

a Varsói Egyetem hallgatója
E-mail: kgyodi@me.com

Reuter, W. H.:

A mikroadatok távoli elérésének infrastruktúrája az Eurostatnál

(Aufbau einer Infrastruktur für den Fernzugriff auf Mikrodaten bei Eurostat.) – *Wirtschaft und Statistik*. 2012. 4. sz. 366–369. old.

A tanulmány letölthető: https://www.destatis.de/DE/Publikationen/WirtschaftStatistik/Gastbeitraege/AufbauInfrastruktur042012.pdf?__blob=publicationFile

A szerző a nemzetközi (elsősorban az EU által fenntartott) statisztikai adatbázisok mikroadatai tudományos célú felhasználásának korszerű lehetőségeit vizsgálja. Jelenleg lehetőség van az információk távoli elérésére is, az adatállományok igény szerinti összeállítására.

A statisztikai folyamat bizalmas európai adataihoz lehetséges a tudományos célú hozzáférés, egyrészt az eljáró hivatalos intézmények hivatali helyiségeiben, másrészt úgy, hogy az adatbázisból a kutatáshoz névtelenné tett (anonim) adatokat meghatározott feltételek mellett adják ki (az utóbbi az ellenőrzött hozzáférés).

A statisztikai központba látogató kutatók a szolgáltató biztonságos kutatószobájában helyszíni lekérdezést kérhetnek, illetve a bizottsági rendelet alapján elektronikus adathordozókon is rendelkezésükre állnak az adatok. Az Eurostat luxemburgi vagy a nemzeti statisztikai szolgálat (székhelyén levő) kutatószobájában elérhető részletes információk elismert tudományos célra engedélyezettek, főként társadalomtudományi kutatások háttéréként. Az ilyen kutatási munka a kutatók távoli helyszínre utazása esetén viszonylag nagy ráfordítással jár.

A cikk kifejti a hivatalos európai statisztikai tájékoztatás innovációinak kapcsolatát az informatikai, kommunikációs technológia mind nagyobb kapacitású eszközeivel, ezen belül különösen a távoli hozzáférés (remote access) bevált gyakorlatával. A mikroadatokat azonban olyan személyes, érzékeny információkat is tartalmaznak, amelyek távoli, biztonságos elérésére más követelmények vonatkoznak, mint a nyilvános statisztikai mutatók internetes (nem korlátozott) kiadására. A nemzeti és uniós jogszabályok előírásai csak ún. névtelen (anonim) jellegű egyedi statisztikai adatok távoli elérésére adnak lehetőséget. A kor színvonalának megfelelően, a legjobb eljárással olyan módosítást kell végezni a statisztikai célra gyűjtött mikroadatokon, amely a lehető legkisebbre csökkenti az érintett személyek, más statisztikai egységek azonosításának a veszélyét.

A szerző (egyetemi tanulmányait záró, díjazott diplomamunka részeként) nemzetközi körképet ad a bizalmas mikroadatokat tudományos célú felhasználását szabályozó nemzeti előírásokról. Hivatkozik az Eurostat koordiná-